

4. Падалка Г.Н. *Формирование эстетических идеалов и вкусов будущих учителей музыки: дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Г.Н.Падалка. – К., 1989. – 368 с.*

5. Рудницька О.П. *Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя / О.П.Рудницька. – К.: КДПІ, 1992. – 96 с.*

УДК 37.016: 78(510) (477)

Сюй Цзяюй

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ МАЙБУНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ УКРАЇНИ І КИТАЮ НА ОСНОВІ КЛЮЧОВИХ КУЛЬТУРНИХ КОНЦЕПЦІЙ

В статье рассматриваются гуманистические приоритеты обучения будущих учителей музыки Украины и Китая, которые основываются на ключевых культурных концепциях обеих стран.

Ключевые слова: гуманистические приоритеты обучения, будущие учителя музыки Украины и Китая, традиции, ключевые культурные концепции.

In the article humanism priorities of teaching of future teachers are music of Ukraine and China, which are based on key cultural conceptions of both countries.

Keywords: humanism priorities of teaching, future music of Ukraine and China masters, traditions, key cultural conceptions.

«Думай про те, щоб з початку до кінця постійно перебувати в навчанні».

Конфуцій

Новий погляд на розуміння проблеми «Схід – Захід», в умовах сучасного освітнього простору, вимагає пошуку глибинних засад першооснови духовних канонів життя найбільш стародавніх цивілізацій таких як Україна і Китай, оскільки в процесі всієї соціально-історичної динаміки їх взаємодія й культурні взаємовпливи надовго не переривались.

Сучасна політика Китаю проходить під гаслом «діалог цивілізацій і гармонічний світ», сутність якої полягає в тому, що різноманітність культур і цивілізацій у світі повинні стати основою для їх взаємозбагачення, а не для конфліктів. Не «зіткнення цивілізацій», а необхідність глобального співробітництва – це визначальна вимога світового порядку в сучасних умовах співіснування (Ван Лей) [1, 22].

Тому метою даної статті є уточнення ключових концепцій духовних канонів життя обох стародавніх цивілізацій і провести паралель культурно-історичного розвитку стародавньої України й стародавнього Китаю.

У контексті нашої проблеми нас цікавили історичні постаті обох цивілізацій, діяльність яких пов'язана із закладенням морально-етичних норм виховання підростаючого покоління, створенням виховних систем, ключових

концепцій духовного самовдосконалення людини, пошук споріднених канонів виховання підростаючого покоління. Не дивлячись на величезний часовий діапазон життєтворчості видатного філософа стародавнього Китаю Конфуція (551-479 рр. до н.е.) і видатного українського філософа Григорія Савороди (1722-1794 рр.) ми намагаємось провести паралель між їхніми ключовими культурними концепціями, що стали духовним фундаментом у формуванні особистості, вдосконаленні гармонійних стосунків між громадянами. Це допомогло б китайським і українським майбутнім вчителям музики віднайти спільні підвалини подальших плідних взаємовідносин і культурного взаємообміну.

Особистість Конфуція нас цікавила ще з тих позицій, що він був одним з перших збирачів китайського музично-поетичного фольклору, твори якого були зібрані й зафіксовані в канонічну книгу пісень «Ши-цзин», яка є національною культурною спадщиною. Цей збірник пісень відноситься до «коштовних поетичних скарбів стародавності й має право на почесне місце в світовій літературі, тому що зібрані автором пісні вписуються в часовий діапазон XII-VII ст. до Різдва Христового». Цінність зібраних Конфуцієм народних пісень полягає в тому, що в них віддзеркалюються звичаї, вдачі й ритуали різних місцевостей Китаю за п'ять століть [12; 15, 16].

Будучи прекрасним ідеалом, «гармонія» здавна існувала як корінна ідея китайської культури. Згадування про «гармонію» з'являється в китайських писемних пам'ятках уже 4000 років тому. У китайській канонічній літературі й філософських трактатах присутні тлумачення й міркування про «гармонію Неба й Людини». Конфуцій також висунув концепцію «Гармонії при наявності несхожостей». Розуміючи її як рекомендацію домагатися єдності по принципових питаннях і залишатися при своїй думці в питаннях непринципових» і т.п. Особливе значення поняття «гармонія» для китайської культури підтверджується тим фактом, що в епоху правління Південних і Північних династій (420-589 ст.) у китайську мову міцно ввійшла комбінація двох ієрогліфів – «хе» і «се», – що одержали значення «гармонія» [1, 23].

Аналіз історичних першоджерел, дозволив з'ясувати, що найбільший вплив на розвиток системи виховання, освіти й педагогічної думки в Стародавньому Китаї здійснив Конфуцій. Він також відомий як Кун Фу-цзи – «Вчитель Кун», Кун-цзи, Кун Цю, Кун Чжунні. Історичні і енциклопедичні джерела засвідчують, що Конфуцій – це перший китайський філософ стародавності, особистість якого історично достовірна [2; 6].

В історичних першоджерелах так згадується Конфуцій: «Образ Конфуція стоїть перед нами немов би живий, освітлений ярким світлом достовірного історичного переказу». Значення слів «освітлений ярким світлом достовірного історичного переказу» слід розуміти так, що особистість Конфуція достовірно історично визначена, на відміну від великої кількості давньо китайських філософів [6]. Традиційно Конфуцій вважається творцем цілісної концепції моральної й соціально-політичної філософії.

Ядром всієї філософсько-виховної системи Конфуція виступають поняття: жень (гуманність), і (справедливість, вірність обов'язку), лі (ритуал), чжи (розум), куань (великодушність), ді (повага до старших), сінь (вірність,

щирість та ін.). Закон «жень», що визначав сутність соціально-етичних взаємовідношень людей і був названий «золотим правилом моральності», сформульований Конфуцієм так: «Чого не бажаєш собі, того не роби людям». Вищим проявом добродійності є людинолюбство (жень), гуманність, здатність бачити в людині людину, мати любов до людей, що характеризується шанобливістю, великодушністю, правдивістю, милостивістю, розторопністю, сприяє тому, щоб допомогти іншому досягти того, чого хотів би сам для себе [6, 40]. Ці ж риси національного характеру ми знаходимо і в українців (Г. Лозко та ін.).

Центральним елементом вчення Конфуція був тезис про правильне виховання молоді – тобто громадян, згідно їх соціальному статусу. Реформування суспільства, вважає філософ, розпочинається з кожного індивіда, тому що лад в державі залежить від ладу в родині й в житті індивіда. Цей тезис виступає як обов'язкова умова процвітання держави й забезпечення її життєвості та міцності. Людей, що опанували знаннями й формувались вихованням відносин до таких, що здатні стати «опорою державі». Він наділяв їх найвищими людськими якостями: шляхетністю, прагненням до істини, особистістю з багатою духовною культурою, правдивістю, шанобливістю. Конфуцій висловлював ідею різнобічного розвитку особистості, віддаючи при цьому перевагу освіченості й моральному початку в людині [7; 41, 42].

Наведемо деякі педагогічні сентенції Конфуція щодо його високої оцінки ролі навчання у формуванні людини: «вчитися й час від часу повторювати вивчене хіба це не приємно?, «вчитися й не міркувати – даремно гаяти час, міркувати й не вчитися – згубно», «тільки почавши вчитися довідаєшся про власну недосконалість і одержиш можливість самоутворюватися», «думай про те, щоб з початку до кінця постійно перебувати в навчанні», «якщо вчитися на самоті, не маючи товаришів, кругозір буде обмежений, а пізнання вбогі», «якщо не можеш удосконалювати себе, те як же зможеш удосконалювати інших людей» та ін. [7; 42, 43].

Центральним в конфуціанському підході до навчання є тезис про взаєморозуміння між вчителем і учнем, легкість і спонукання до навчання. Тому в Стародавньому Китаї особлива увага приділялась самостійності в опануванні знаннями, а майстерність вчителя визначалась вмінням навчати своїх вихованців самостійно ставити запитання й самостійно знаходити на них відповіді [7, 43].

Залишивши після себе вчення, яке увійшло в історію під назвою «конфуціанство» і здійснило величезний вплив на становлення й подальший розвиток китайської культури та суспільства, стародавній філософ центральним поняттям поставив поняття “гармонія”.

Заступник директора Інституту вивчення спадщини Конфуція Ян Чаомін підкреслює, що конфуціанська ідея «гармонії» виявляє дотепер великий вплив на духовний світ китайців. «Нинішня китайська концепція «гармонійного миру», пише Ян Чаомін, ґрунтується на коштовних моральних нормах пропонованих усіма релігіями й культурами миру й тому ідея «Чого не бажаєш собі, того не роби людям» може стати загально розповсюдженим світовим етичним принципом» [1, 24].

Відносно ключових культурних концепцій України, що групуються на таких поняттях як: «гуманізм», «духовність», «гармонізація світу», «гармонізація особистості», «людяність», «повага один до одного», «справедливість» та ін. і де людина розглядається в нерозривній єдності з природою і космосом, слід згадати історичні першоджерела їх виникнення й становлення, які безпосередньо пов'язані з Античним світом та гуманістичними ідеями його видатних філософів (Геракліта, Сократа, Протагора, Цицерона, Демокрита та ін.). Саме тому, на наш погляд, необхідно ще раз зазирнути в те раннє дитинство історії нашої культури, де починаються витoki національної культурологічної освіти й відбувається формування засад естетичного виховання, закладаються основи різних видів мистецтва, щоб більш детально зупинитися на тих культурних процесах, що відбувалися на території Пра-України й утворили освітньо - виховний субстрат сучасної культурної спадщини [5].

Відомий археолог Б. Рибаків засвідчує, що: «Тісні стосунки з Античним світом у праукраїнців - трипільців почалися задовго до колонізації прибережної смуги Причорномор'я греками (в часовому діапазоні III тис. до н.е., а можливо ще й раніше). Тобто, коли переважна більшість племен, певних людностей користувалась кам'яним знаряддям праці, трипільці виготовляли гончарні вироби з оригінальним художнім декором і могли розповсюджувати його на такі надзвичайно величезні для того часу відстані як острів Крит, запозичуючи один у одного певні техніки виготовлення, художнє оздоблення виробів, формували своєрідний художній смак, відчуття краси проукраїнського населення. ... Оскільки антична грецька цивілізація знаходилась в ті далекі часи (VII-V ст. до н.е.) на майже не досяжному рівні культурного розвитку ніж племена й народності Пра-України, то безумовно, так звана греко-скіфська культура здійснювала значний позитивний вплив на більш інтенсивний культурний розвиток цих народностей та запозичення дуже ефективної системи культурного виховання дітей і юнацтва, використовуючи її загальний принцип – різнобічний, гармонійний розвиток дитини, а також могла впливати на процеси асиміляції (В. Крапівіна) [5, 119-126].

Часова відстань, пише Л. Куненко, та різні поневолення не змогли зруйнувати історично й генетично закладений в українців потяг до прекрасного, гуманне відношення до оточуючих та інших народів, гармонічне поєднання з оточуючою природою, бажання відчувати свою належність до європейської цивілізації [5, 119-126]. Протягом багатьох століть гуманістичні ідеї трансформувались, змінювались, але ядром української ментальності залишались ключові поняття «гуманізм», «духовність», «гармонізація світу», «гармонізація особистості», «людяність», «любов до Батьківщини», «щасливе співіснування з сусідніми народами» тощо, які знайшли своє продовження в гуманістичних ідеях філософії Г. Сковороди, що проходять найближчою паралеллю з конфуціанськими ідеями та у цілої плеяди наступних послідовників (П. Могилою, К. Ушинським, М. Грушевським, С. Русовою, І. Огієнком, Василем і Ольгою Сухомлинськими, І. Зязюном та ін.) [3].

«Фундаментальність гуманістичних цінностей визначається тим, що вони не можуть розглядатися як щось вторинне, таке що відображає основні умови

суспільного життя. Цінності гуманізму не є другорядними елементами певної надбудови. За своєю значущістю вони співвідносяться з найбільш фундаментальними явищами соціальної структури. Гуманістичні ідеї пов'язані з розумінням людини. Як частини природи й самоцінності її особистості, вимогою повного задоволення її «земних» потреб тощо» [3, 13]. Всі ці гуманістичні ідеї і цінності перегукуються в обох культурах, створюючи спільний фундамент морально-етичного і загальнокультурного виховання молоді, а музичне мистецтво стає генератором емоційно-художнього виховання, відзеркаленням глибинних культурно-історичних явищ і традицій обох народів.

Тому не дивним здається потяг молодих китайських і українських науковців до відшукування спільних ключових концепцій виховання підростаючого покоління, не зважаючи «на існування розбіжностей», з метою культурного і загальноосвітнього взаємообміну, прояву поваги до інших культур, що забезпечує стимули для формування універсальної особистості більш високого рівня, процвітання й взаємозбагачення країн, можливості створення «гармонічного світу». В контексті нашої проблеми різні види мистецтва можуть стати мостом співпраці, враховуючи унікальність митецької мови і засобів художньо-образної виразності, які виступають засобом невербальної художньої комунікації, оскільки зрозумілі й доступні різним народам світу.

Для розвитку продуктивного діалогу між китайськими і українськими студентами-музикантами в сучасному освітньому просторі створюються всі умови для міжкультурної комунікації, обміну традиційними і інноваційними технологіями, що забезпечує новий рівень вищої музично-педагогічної освіти взаємовідношень.

Таким чином можна зазначити, що китайські студенти і аспіранти продуктивно здійснюють політику своєї держави, ґрунтовно досліджуючи українську національну культурну спадщину і ключові культурні концепції, знаходять спільне і споріднене в музичних культурах і морально-етичних канонах обох країн, що допомагає їм віднайти цікаві грані творчої взаємодії, створити на їх основі новий зміст і нові форми митецької освіти і естетичного виховання молоді, забезпечуючи тим самим прогресивний шлях в найближче майбутнє.

Література

1. Ван Лэй. *Диалог цивилизаций и гармоничный мир* / Ван Лэй // *Китай*, 2010. – № 8 (58). – С. 22-25.
2. *Всё о Китае*. / Составитель Царёва Г.И. / Г.И. Царёва. – М.: ООО ПФ «Полиграфист». – С. 26, 27.
3. Горбенко С.С. *Історія гуманізації музичної освіти дітей шкільного віку. Навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання* / Горбенко С.С. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволенко Д.Г., 2007. – 348 с.
4. Гусейнова Л.В. *Міжкультурний діалог як чинник формування виконавської культури майбутнього вчителя музики* / Л.В. Гусейнова // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. – Луганськ, 2011. – № 7 (218). – С. 39-45.

5. Куненко Л.О. Грецький чинник в історії розвитку української культури та його вплив на формування гармонійної особистості / Л.О. Куненко // Наукові записки : [збірник наукових статей] М-во освіти і науки, молоді та спорту України; НПУ імені М.П. Драгоманова; укл. Л.Л. Макаренко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. LXXXXVII (97). – С. 119-126.

6. Давньокитайська філософія // Філософія: підручник / С.П. Щерба, О.А. Заглада. – [5-е вид.]. – К.: Кондор, 2011. – С. 36-43. (548 с.)

7. Пискунов А.И. Школьное дело и зарождение педагогической мысли в Древнем и средневековом Китае // История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в.: учеб. пособ. для пед. учебн. заведений / [под ред. акад. РАО Алексея Ивановича Пискунова]. – 2-е изд., испр. и дополн. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – С. 40-49. (512 с.)

8. Шевнюк О.Л. Світ і людина в даосько-конфуціанському типі культури // Культурологія: [навчальний посібник] / Шевнюк Олена Леонідівна – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 173-177. (353 с.)

9. Щолокова О.П. Художня культура Китаю // Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: навч. посіб. / Щолокова О.П., Шип С.В., Шевнюк О.Л., Семашко О.М. – К.: Вища шк., 2004. – С. 105-109. (175 с.): іл.

УДК 378.016:78.071.2:37.091.39(043.3)

Топчієва І.О.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье рассмотрены теоретико-методологические основы применения эвристических методов обучения. Предлагаются подходы, которые обеспечивают эффективность применения эвристических методов обучения в дирижерско-хоровой подготовке будущих учителей музыки.

Ключевые слова: эвристические методы обучения, будущий учитель музыки, самостоятельный поиск путей решения творческих задач.

The article examines the theoretical and methodological basis for the use of heuristic methods. The approaches that ensure the effectiveness of heuristic teaching methods in conducting and choral music training of future teachers.

Keywords: learning heuristics, future music teacher, an independent search for solutions to creative problems.

Новітні реалії сучасності висувають завдання посилення інтелектуально-творчого рівня молодого покоління, зокрема студентської молоді, підготовки генерації нових педагогічних кадрів, здатних до якісного й швидкого освоєння великого об'єму надбань культури, застосування арсеналу нових методів продуктивного мислення. Адже освіта має змінювати акценти, підготовка фахівців фундаментальної якості повинна супроводжуватись створенням умов